

GIỚI THIỆU CHƯƠNG TRÌNH VÀ PHẦN LỊCH SỬ TRONG SÁCH GIÁO KHOA LỊCH SỬ - ĐỊA LÝ LỚP 5

• PGS. TS. NGUYỄN HỮU CHÍ
Ban Khoa giáo Trung ương

I. CHƯƠNG TRÌNH

Chương trình lịch sử lớp 5 được xây dựng theo hai điểm mới trong lĩnh vực chương trình bộ môn:

- Chương trình được hiểu là kế hoạch giáo dục tổng thể, trong đó trình bày mục tiêu học tập bộ môn và các con đường, giải pháp thực hiện mục tiêu ấy chứ không phải được hiểu theo kiểu cũ: chương trình là văn bản pháp quy nêu rõ mục tiêu và các nội dung giảng dạy.

- Vì vậy, chương trình bao gồm nhiều bộ phận cấu thành: mục tiêu bộ môn, nội dung, định hướng về phương pháp và hình thức tổ chức dạy học, định hướng về kiểm tra và đánh giá kết quả học tập của học sinh (HS)...

1. Về mục tiêu:

Mục tiêu phân môn Lịch sử lớp 5 nêu rõ: học xong chương trình, HS phải có được:

- Một số kiến thức cần thiết về các sự kiện, hiện tượng, nhân vật lịch sử tiêu biểu theo dòng thời gian của lịch sử Việt Nam từ giữa thế kỉ XIX đến nay.

- Bước đầu hình thành một số kĩ năng:

+ Thu thập thông tin về quá khứ từ các nguồn tư liệu lịch sử khác nhau.

+ Nêu thắc mắc, đặt câu hỏi trong quá trình học tập và chọn thông tin để giải đáp.

+ Nhận biết đúng các sự kiện lịch sử.

+ Trình bày kết quả nhận thức của mình bằng lời nói, bài viết, hình vẽ, sơ đồ.

+ Vận dụng các kiến thức đã học vào thực tiễn đời sống.

- Thái độ

+ Ham học hỏi, tìm hiểu để biết lịch sử dân tộc.

+ Yêu con người, quê hương, đất nước.

+ Tôn trọng, bảo vệ các di tích lịch sử, văn hoá.

Điểm cần chú ý là mục tiêu phân môn nhấn mạnh: bên cạnh việc giúp HS nắm được các kiến thức, chương trình cần hướng tới việc hình thành các kĩ năng học tập, phương pháp học tập,

giáo dục các yếu tố thuộc phẩm chất nhân cách của HS. Muốn thực hiện được mục tiêu này cần phải đổi mới rất nhiều yếu tố của quá trình dạy học phân môn Lịch sử lớp 5, đặc biệt là phương pháp dạy học.

2. Về nội dung:

Ở lớp 5, chương trình phân môn Lịch sử tập trung vào những nội dung cơ bản nhất của lịch sử dân tộc từ giữa thế kỉ XIX đến nay, chú trọng giới hạn tạo cho HS các biểu tượng lịch sử về các sự kiện, nhân vật lịch sử tiêu biểu. Về cơ bản, nội dung phần lịch sử vẫn giữ các chủ đề như chương trình được biên soạn từ năm 1998. Điểm mới được thể hiện theo tinh thần sau:

- Đảm bảo sự chính xác của các sự kiện lịch sử, cập nhật với những thành tựu của khoa học lịch sử trong thời gian qua.

- Tinh giản nhằm đáp ứng yêu cầu của mục tiêu và đồng thời phù hợp với trình độ nhận thức của HS.

- Phần Lịch sử ở lớp 5 không thể và không nên trình bày lịch sử theo một hệ thống chặt chẽ như đối với các lớp lớn. Mỗi bài là một sự kiện, hiện tượng hay nhân vật lịch sử tiêu biểu của một giai đoạn lịch sử nhất định. Sự chọn lọc, cấu trúc và mức độ nội dung như vậy nhằm đảm bảo mục tiêu, phù hợp với thời lượng dành cho môn học cũng như trình độ nhận thức của HS. Tuy nhiên, một sự kiện, hiện tượng, nhân vật lịch sử không thể hình thành và phát triển một cách cô lập mà trong một bối cảnh lịch sử cụ thể và liên quan tới nhiều sự kiện, hiện tượng, nhân vật lịch sử trong bối cảnh đó. Do vậy, trước khi học nội dung của một bài cụ thể, HS cần biết những nét sơ lược về bối cảnh lịch sử (thời gian và không gian) mà trong đó sự kiện, hiện tượng và các nhân vật diễn ra hay hoạt động;

3. Về phương pháp và hình thức tổ chức dạy học:

Định hướng về phương pháp dạy học của chương trình là đổi mới phương pháp dạy học. Theo đó, đổi mới phương pháp dạy

học lịch sử ở lớp 5 là một quá trình:

- Chuyển từ dạy học truyền thụ một chiều, học tập thụ động, chủ yếu là ghi nhớ kiến thức để đối phó với thi cử sang *học tập tích cực, chủ động, sáng tạo, chủ trọng hình thành năng lực tự học dưới sự giúp đỡ, hướng dẫn, tổ chức của GV*. “Những gì mà HS làm được, nói được, giáo viên không làm thay, nói thay”.

- Đổi mới các hình thức tổ chức dạy học làm cho việc học tập của HS trở nên lí thú, gắn với thực tiễn, gắn với cuộc sống; kết hợp dạy học cá nhân với dạy học theo nhóm nhỏ, tăng cường sự tương tác, giúp đỡ lẫn nhau giữa HS trong quá trình học tập.

4. Đánh giá kết quả học tập của HS

a. GV đánh giá kết quả học tập của HS theo yêu cầu sau:

i. HS không phải thuộc lòng các câu chữ trong SGK hay vở ghi bài mà cần trình bày các sự kiện, hiện tượng, nhân vật lịch sử bằng ngôn ngữ của mình một cách chính xác và sinh động dưới nhiều hình thức: nói, viết, vẽ,...

ii. Bài làm của HS cần có phân tích, tổng hợp, khái quát,... nhưng chỉ ở mức độ đơn giản. Ví dụ, HS có thể tìm ra 1, 2 đặc điểm tiêu biểu nhất của một sự kiện, hiện tượng địa lí, nhân vật lịch sử.

b. Các bộ đề kiểm tra nên kết hợp với các dạng bài tập (trắc nghiệm chủ quan và trắc nghiệm khách quan). Đặc biệt, các kì kiểm tra lớn nên có các bộ đề trắc nghiệm nhiều lựa chọn để kiểm tra được toàn diện, đảm bảo độ tin cậy, độ giá trị,...

Bên cạnh việc GV đánh giá kết quả học tập của HS, thử nghiệm hình thức HS đánh giá lẫn nhau và tự đánh giá bản thân.

c. Đánh giá kết quả học tập cuối kì hoặc cả năm của HS phân môn Lịch sử thực hiện bằng cách lấy điểm số trung bình của hai điểm Lịch sử và Địa lí, có kèm theo lời nhận xét. Chẳng hạn HS có khả năng về lịch sử hoặc địa lí nếu em đó đạt điểm giỏi về lịch sử hoặc địa lí.

II. SÁCH GIÁO KHOA

Phần lịch sử trong sách giáo khoa (SGK) Lịch sử - Địa lí 5 bên cạnh sự cố gắng đạt được các yêu cầu: trình bày chính xác, phù hợp với tâm lí HS lớp 5 đã thể hiện điểm nhấn quan trọng là đáp ứng yêu cầu đổi mới phương pháp dạy học, trong đó việc học tập của HS được hiểu

theo quan niệm mới: Học tập không phải là một quá trình tiếp thu kiến thức mà là quá trình tự khám phá, tự phát hiện, thông qua các hoạt động tìm tòi, điều tra, nghiên cứu để hình thành nên hiểu biết của người học.

Về mặt cấu trúc và cách biên soạn, SGK Lịch sử lớp 5 đã viết ngắn, gọn, rõ, vừa sức, có tính đến việc dành thời gian cho các hoạt động tự lập, tìm tòi, sáng tạo của HS.

- Không viết theo lối diễn giảng, truyền thụ một chiều mà viết theo lối gợi mở, nêu vấn đề.

- Các tài liệu khoa học được giới thiệu kèm theo những câu hỏi, yêu cầu hoạt động đòi hỏi HS suy nghĩ, rút ra những nhận xét mà tác giả SGK mong đợi. Ví dụ trong bài “Nguyễn Trường Tộ mong muốn canh tân đất nước”, bên cạnh những tư liệu vừa sức về một số điều trần của Nguyễn Trường Tộ, SGK nêu câu hỏi: Theo em, qua những đề nghị nêu trên, Nguyễn Trường Tộ mong muốn điều gì?

- Đối với SGK Lịch sử 5, tranh ảnh lịch sử không chỉ là tư liệu minh họa cho bài viết, mà trong nhiều trường hợp là tư liệu để HS tìm hiểu lịch sử. Ví dụ trong bài “Chiến thắng lịch sử Điện Biên Phủ”, bên cạnh bức ảnh “Đoàn xe thồ phục vụ chiến dịch Điện Biên Phủ”, SGK nêu câu hỏi: Quan sát hình ảnh đoàn xe thồ phục vụ chiến dịch Điện Biên Phủ, em có nhận xét gì?

- Để kích thích tư duy của HS khi đọc SGK và gợi ý cho giáo viên khi lập kế hoạch bài học, trong SGK Lịch sử 5 có rất nhiều câu hỏi. Các câu hỏi phong phú đa dạng, đòi hỏi nhiều dạng tư duy khác nhau, nhằm vào nhiều đối tượng HS, hướng vào việc tổ chức nhiều hoạt động khác nhau đối với các dạng khác nhau của các nguồn tư liệu lịch sử.

- SGK không chỉ viết về kiến thức, mà còn giới thiệu các phương pháp, kĩ thuật lao động khoa học chung và phương pháp học tập khoa học bộ môn.

- Các sơ đồ, bản đồ, biểu bảng,... đưa vào SGK hoặc để minh họa cho bài viết của tác giả hoặc là một nguồn nhận thức, nguồn dữ liệu để tổ chức hoạt động học tập của HS.

SGK mới đòi hỏi giáo viên và HS phải có cách tiếp cận mới, phương pháp sử dụng mới đối với SGK.

SUMMARY

The article introduces some new points of the Grade 5 History Curriculum and Textbook.